

Norsk Diabetikersenter for behandling og opplæring

Historikk

Senterets bakgrunn, tilblivelse og utvikling

I 1921 ble insulinet oppdaget av Banting og Best. I 1923 ble den første insulindosen injisert i Norge. Før insulinets oppdagelse døde alle unge diabetikere fra et halvt til to år etter at sykdommen var oppdaget.

Fra 1923 til 1927 fulgte dr. Kirsten Utheim Toverud de første 47 barna som ble behandlet med insulin på Rikshospitalet. I løpet av denne fireårsperioden døde 17 av barna. Fra 1927 til 1931 døde ytterligere 7 av barna, og fra 1931 til 1935 døde 3 av barna.

Etter dr. Toveruds oppfatning kunne mange av dødsfallene vært unngått, dersom barna og foreldrene hadde blitt tilbudt et bedre behandlings- og undervisningsopplegg.

Dr. Toverud mente at det burde opprettes små diabeteshjem med plass til 10-15 barn som var bygget og innredet tilnærmet likt et privathjem, og med nødvendig laboratorieutstyr til å gjennomføre alle typer diabetesbehandling. Hun mente at hjemmet burde tilby barna 3-6 ukers opphold ved første gangs innstilling på insulin, observasjon 1-2 ganger i året i noen dager/uker avhengig barnets behov, samt poliklinikk for de av barna som bodde i nærheten av hjemmet.

I 1935 åpnet Oslo Sanitetsforening "Hjem for Sukkersyke Barn" (Hjem for barn lidende av sukkersyke) i foreningens lokaler i Langesgate 57 i Oslo, etter anmodning fra dr. Toverud og medisinaldirektør Heitmann.

Hjemmet hadde plass til 10 barn. Ved den første innleggelsen var barna innlagt i minst 1 måned. Etter det første oppholdet fikk barna tilbud om et kortere opphold én eller to ganger pr. år. I tillegg hadde hjemmet løpende kontakt med barna og foreldrene, blant annet fikk hjemmet tilsendt urinprøve og opplysninger om barnas helsetilstand hver tredje uke.

I løpet av de tre første årene behandlet hjemmet 44 barn. Ingen av barna døde i denne perioden.

Etter fire år fant Oslo Sanitetsforening ut at de ikke lenger kunne opprettholde driften på grunn av driftsunderskudd.

I januar 1940 ble "Det norske hjem for sukkersyke barn" stiftet av medisinaldirektør Karl Evang, Dr. Kirsten Utheim Toverud, Alec Toverud og advokat Ragnar Kolflaath.

Hensikten var å videreføre verdiene og entusiasmen som Hjem for sukkersyke barn hadde skapt. Dr. Toverud ble hjemmets lege, en stilling hun hadde frem til sin død i 1949.

Fra 1940 til 1958 holdt hjemmet til i Langesgate. I begynnelsen ble økonomien blant annet sikret ved at murmester Karl Johnsen kjøpte eiendommen av Sanitetsforeningen og utleide den gratis til hjemmet. For øvrig ble virksomheten finansiert med innsamlede midler, særlig viktig var midlene fra Dameklubben, som ble opprettet i 1936 av noen mødre som hadde barn med diabetes. Fra 1936 til 1958 bidro Dameklubben med ca. kr. 250.000 til driften. Institusjonen Hjelpetikker bidro med ca. kr. 62.000 i samme periode.

I begynnelsen av 1958 opplyste barnelege Dag Riis, som da var hjemmets lege, at hjemmet hadde hatt 166 barn til kontroll og at bare ett barn hadde død i koma og i forbindelse med meslinger.

I begynnelsen av femtitallet fikk hjemmet festet tomten på Lilleaker av Oslo kommune mot en festeavgift på én krone pr. år. I 1958 stod nåværende bygning ferdig og klar til å ta i mot ca. 15 barn om gangen. Bygget kostet ca. kr. 500.000 og ble i hovedsak finansiert med midler som Dameklubben hadde innsamlet, kr. 300.000 til sammen. Dameklubben bestod på dette tidspunktet av 40 aktive medlemmer og ca. 140 passive medlemmer. Institusjonen Hjelpstikker ytet et rente- og avdragsfritt lån på kr. 100.000 som ble gjort uoppsigelig så lenge virksomheten ble drevet i henhold til hjemmets formålsbestemmelse. I tillegg ble det gitt pengegaver og gjenstander fra ulike firmaer, forsikringsselskaper og Rikstrygdeverket.

Ved åpningen var det ansatt fem personer ved hjemmet, inkludert søster Olga Bakken som bestyrerinne.

I midten av 1960-tallet hadde hjemmet ca. 125 innleggelser pr. år fordelt på ca. 70 pasienter. Antall liggedager varierte fra 2500 til 3000 pr. år. I tillegg hadde hjemmet ca. 40-60 polikliniske pasienter. Innlagte barn i skolepliktig alder gikk på Lilleaker skole i "diabetikerklassen", som ble opprettet av Oslo kommune noen år tidligere.

Dameklubben hadde på dette tidspunktet samlet inn ca. kr. 800.000 til hjemmet

I slutten av 1960-tallet ble Det Norsk Hjem for Sukkersyke Barn og Landsforbundet for Sukkersyke enige om at landsforbundet skulle overta driften og det økonomiske ansvaret for hjemmet vederlagsfritt, samt utvide hjemmet med en poliklinikk og et studenthjem for diabetikere som kom fra andre steder i landet. Sistnevnte var kanskje den viktigste forutsetningen for avtalen, fordi begge parter i lengre tid hadde ment at det var et stort behov for en poliklinikk og et studenthjem, hvor studenter, ungdom og voksne kunne tilbys bedre diabetesbehandling. Dameklubben var enig i avtalen og mente som hjemmets styre, at avtalen også ville sikre hjemmets fremtidige drift. Den formelle overtakelsen skjedde 15. november 1968.

Etter kort tid vurderte partene hver for seg at avtalen ikke fungerte som forventet, og allerede i midten av 1970 ble hjemmet, landsforbundet og Dameklubben enige om at hele driftsansvaret skulle overføres sistnevnte.

I 1975 ble hjemmet godkjent som sykehusinstitusjon, og fra dette tidspunktet har det offentlige dekket driftsunderskuddet.

Fra 1977 til 1981 steg pasienttallet fra 338 til 452 pasienter. Antall innlagte pasienter pr. år var synkende, fra 280 til 177 pasienter. Hjemmet hadde i denne perioden 6 stillinger; Bestyrerinne, 3 sykepleiere, kokke og avdelingshjelp. I tillegg var 4 leger, psykolog og flere dietetikere tilknyttet hjemmet på timebasis eller etter behov.

I løpet av 1980-tallet ble virksomheten gradvis lagt om til dagens virksomhet, blant annet fordi hjemmet hadde stadig færre innlagte pasienter og behovet for poliklinisk behandling og undervisning var økende. Samtidig ble ordningen med å leie ut rom til studenter i underetasjen avvirket, en ordning som hadde virket mer eller mindre siden midten av sekstitallet. I 1986 var 640 pasienter tilknyttet senteret. 158 pasienter var innlagt i til sammen 981 liggedager. I poliklinikken ble det gjennomført 3046 konsultasjoner.

I 1990 var 775 pasienter tilknyttet senteret. 203 pasienter var innlagt i til sammen 857 liggedager. I poliklinikken ble det gjennomført 2180 konsultasjoner.

Hjemmets navn ble endret fra "Det norske hjem for sukkersyke barn" til "Norsk Diabetikersenter for behandling og opplæring" i 1988.

Kilder:

Opplysningen er i hovedsak tatt fra dokumenter i forbindelse med merkedager, årsberetninger, artikler og fra boken "Med viten og håp".